

Roni CĂCIULARU

TRECUTUL, AH!, TRECUTUL! – CONVORBIRE CU PICTORIȚA LIANA SAXONE HORODI

Interviul acesta are o istorie mai aparte. A curs, la început ușor. Intr-un moment dat, după anumite întrebări însă, interlocutoarea mea tace! N-are ce să spună? Ba bine că nu! Are, dar la ce bun?!... Și nu vrea să se-ntoarcă la un anume trecut! E drept, e trecutul ei, deci este dreptul ei să tacă sau să-mi povestească. Dar ce mă roade pe mine e că acest trecut este și al altora, deloc puțin; e dureros, dramatic, omenesc. Unii

dintre noi l-au trăit pe pielea lor, a rudelor, a prietenilor sau a unor simpli cunoscuți... Dar ea tace! Acum, eu ce trebuie să fac? Să insist? Să readuc înaintea sufletului ei de artist dureri și fapte consumate? Sau, poate, s-o iau pe ocolite? Să mă fac că nu văd lacrimi și nu aud vorbind tăcerile Liane Saxone Horodi?!

Ei, bine, recunosc, mi-e peste mână! Dar nici nu pot trece peste unele adevăruri triste. Ne plac sau nu - ele au existat. Sunt legate de tarele umane, de răul din om. Răul suferit, răul provocat... Fără să vreau, gândindu-mă la interlocutoarea mea, îmi amintesc de versurile lui Esenin, către mama sa: „Prea devreme, pierdere și trudă,/ Mi-a fost dat trăind să pătimesc”... Totuși, să începem!

Mă bizui pe faptul că ne cunoaștem de atâta vreme, că există un mod de a ne înțelege calitățile și slăbiciunile, că suntem de vârste apropiate și, în esență, nu odată, vedem viața cam în același fel. Și trebuie, înainte de toate, să spun că Liana este un vulcan, care erupe mereu. Când o face în artă, la șevalet, e magnifică. Inșă, să te ferească Dumnezeu să intri în conflict cu ea – ceea ce nu-i deloc greu!...

Liana este astăzi un nume! A studiat pictura cu celebrul artist român Rudolf Schweitzer – Cumpăna. Are studii avansate, peste ani, după prima tinerețe, la Institutul de artă „Avni”, din Tel Aviv. Iși amplifică cunoștințele, tehnica și chiar aptitudinile, la Cercul de Pictură al lui Yehuda Yatziv din Haifa. Are expoziții de artă încununată de un real succes. Presa îi subliniază valoarea, originalitatea, stilul și amplitudinea estetică, mesajul profund uman. Devine un mare succes de public. Este membru al Asociației Pictorilor și Sculptorilor din Israel. Și este, în acest timp, laureată a premiului „Nicu Palti”, al premiului „Ianculovici”, ca și al prestigiosului premiu „Herman Struck”... E iubită și cunoscută în Israel și-n România.

Personajul cu care stau de vorbă e interesant ca artist, dar și ca om. Biografia sa este, de fapt, o zbatere vulcanică, ascunsă în adâncuri, dar ce e cel mai frumos e faptul că

din lava eruptă nasc agate, smaralde, culori, desene și stări sufletești cu lumină în ele, cu umbre și iubiri, cu tristeți și nostalgii... La-nceput i-am zis:

Roni CĂCIULARU: Pictezi și scrii la gazete. Unde ești mai tare?

Liana SAXONE HORODI: Mare și tare sunt în pictură. Dar, ca să fiu sinceră cu tine, mă mai necăjesc fiindcă, uneori, când citesc ceva, dintr-o dată îmi zboară gândul în altă parte. Mă reîntorc apoi unde am rămas și continui, fără să se piardă nimic. Totuși, singurul loc unde mă concentrez sută la sută este pictura.

(O întreb, aproape fără să stau pe gânduri, dacă e un om fericit...)

Liana SAXONE HORODI: Cred că l-aș mânja pe Dumnezeu, dacă aș spune că nu sunt fericită. Am însă perioade de „up and down”, fiind mai mult down decât up. Am motive, fără îndoială, să fiu un om fericit, dar există un „drăcușor”, pe care l-am amintit și-n prefața albumului meu.

Roni CĂCIULARU: Minunat album!

Liana SAXONE HORODI: E meritul lui Mirel, soțul meu. El s-a ocupat îndeaproape. E cadoul lui ...

Roni CĂCIULARU: Și zici că dracul – cu diminutiv, fie, își mai vâă coada...?

Liana SAXONE HORODI: Hai să lăsăm asta...

Roni CĂCIULARU: De ce?!

Liana SAXONE HORODI: Să-ți spun: sunt amintiri din trecut. Dureroase... Drăcușorul ăsta mereu revine, și am noroc cu pictura mea. Imi regăsesc echilibrul numai când pictez.

Roni CĂCIULARU: Pictura ta, puternică și expresivă, nu prea trădează un om trist. Și totuși, dacă privești mai atent...

Liana SAXONE HORODI: Nu știu dacă să râd sau să plâng, dar la expozițiile mele, publicul strigă cu entuziasm: „O explozie de culoare, de lumină, de optimism!”. Și eu rămân „statuie”, întrebându-mă de unde naiba rezultă optimismul?!

Roni CĂCIULARU: Ce detești cel mai mult?

Liana SAXONE HORODI: Minciuna.

Roni CĂCIULARU: Ce și pe cine iubești?

Liana SAXONE HORODI: Îl iubesc pe omul care mă „suportă” de 44 de ani. Pe fiii noștri și pe soțiile lor, pe care le numesc „fetele mele, fără durerile nașterii”. Pe nepoți. (În viața vieții mele nu mi-aș fi închipuit că o să ajungem la șapte nepoți - asta când fiii noștri sunt făcuți cam la vârsta a doua). Și-mi iubesc prietenii. Dar stai, că n-am terminat deloc! Iubesc viața, iubesc oamenii de bine, „lumea asta minunată”, cum spune un cântec românesc... Iubesc adevărul. Iubesc tot ce e frumos. Iubesc succesul. Și al meu, și al altora...

Roni CĂCIULARU: Dacă ai putea să te schimbi, cum ți-ar plăcea să fii?

Liana SAXONE HORODI: Mai puțin sensibilă, mai puțin impulsivă, și mi-ar place să am mai multă încredere în forțele mele. Drăcușorul acela este prezent și prin îndoielile care mi le strecoară, prin nemulțumirile și dorința de împlinire maximă...

Roni CĂCIULARU: Ce regreti?

Liana SAXONE HORODI: Și dacă ar fi să regret ceva din trecut, mai pot să schimb ceva?! Regret, de exemplu, că nu am ajuns în Israel la vârsta școlii, ca să nu fiu, după 53 de ani de la venirea mea aici, în situația că nu știu să scriu în limba ebraică. Este asta un handicap teribil!

Roni CĂCIULARU: Pentru care greșeli ai cea mai mare toleranță?

Liana SAXONE HORODI: Pentru greșelile inerente, care nu au la rădăcină răutatea.

Roni CĂCIULARU: Ce ai vrea să ți se ierte?

Liana SAXONE HORODI: Am mai spus – impulsivitatea. Este o trăsătură cu care m-am născut, dar i-am pus „în gardă” pe cei care mă-nconjoară că „ieșirile” mele n-au fost și nu sunt din răutate. Soțului meu, în plus, i-am explicat, și s-a convins și singur, că asta înseamnă și ceva bun: „Ce-i în gușă-i și-n căpușă”!...

Roni CĂCIULARU: Cum ai vrea să-și amintească nepoții de tine?

Liana SAXONE HORODI: Mai întâi sper, ținând cont de ritmurile de azi, sper din toată inima, că vor avea totuși timp să-și amintească și de bunici. Să-și aducă aminte că i-am iubit, i-am răsfățat, ne-am mândrit cu succesele lor și ne-am dat silința ca și ei să fie mândri de noi... Dar deocamdată, suntem plini de ei, de bucuria de a fi bunici. De bucuria de a ne vedea fiii la casele lor, cu copiii lor...

Roni CĂCIULARU: Cât privește copilăria ta...

Liana SAXONE HORODI: Știi ceva?!... N-ai vrea să vorbim de pictură? Ți-am spus că vreau să lăsăm trecutul în plata Domnului !...

(Eu, cel care conduc oarecum dialogul ăsta, n-am vrut să discut despre pictură. Pictura e de privit, mai puțin de vorbit. Dar viața? Dar abuzurile din traiul oamenilor? Dar nedreptatea? Suferința? Revolta? Tristețea? Norocul? Disperarea?... Toate astea n-au lipsit din viața pictoriței Liana Saxone Horodi. Au fost speranțe, au fost dorinți, au fost renunțări. A fost o luptă pentru supraviețuire. Au fost sentimente, unele indicibile. Au fost lacrimi plânse și neplânse... Cum pot oare să-mi ridic gulerul și să nu privesc și înapoi?! Las convorbirea neterminată. Caut prin biblioteci și prin internet...

Liana s-a născut la numai cinci zile după instaurarea dictaturii legionare în România, regimul cel mai antisemit din această țară. Tatăl ei, juristul Valentin Saxone, este scos din Baroul Avocaților, luându-i-se astfel dreptul de a-și câștiga o existență demnă, prin profesia sa. Apoi a venit regimul comunist. O altă dictatură: proletară. „Democrația populară”, în 1948, îi neagă și ea lui Valentin Saxone dreptul de a fi avocat. Din cauza „refuzului de a colabora” cu regimul. Cine a citit cartea de Memorii a tatălui ei ”Speranțe

în întuneric”, editată de Liana în două ediții, poate înțelege cum a fost copilăria și adolescența Lianeii Saxone Horodi. Poate înțelege tăcerile de azi ale pictoriței. Pe la 20 de ani, Liana Saxone devine fiica unui condamnat la muncă silnică, pentru „uneltire contra ordinii sociale”... A trecut prin celebra închisoare Jilava. Fiica lui absolvă liceul în 1957. Desena și picta de mică și ar fi vrut să studieze Artele Plastice, talentul ei fiind proeminent. Familia îi cere însă o meserie, încât se duce la Facultate la Arhitectură; dar acolo este respinsă, având „origine nesănătoasă”.

Și iată cum niște cuvinte, niște noțiuni se-ntretaie, se amestecă, devin destin, dramă și blestem. Cuvinte grele: ura de rasă, lupta de clasă, origine nesănătoasă... Câți n-au suferit de pe urma absudității și durtății unor vremuri, a unor oameni. În 1963 tatăl Lianeii este eliberat... O dată, într-o altă discuție, Liana mi-a spus, cu glas sugrumat... Mi-a spus, sau a scris?!... Nu mai țin minte!)

Liana SAXONE HORODI: Vezi, tu?! N-ar fi înțelept să descopăr lucruri supărătoare din trecut. Iar dacă nu vorbesc, nu înseamnă că n-am ce spune! Dar nu mi-ar folosi nici mie, nici altora. Gândește-te, ca și mine, la versurile cunoscutului publicist Sever Plotzker, care a scris poezia „Să alungăm obsesia urii”: „Ura este o uliță întunecată/ Fără ieșire/ Fără destinație/ Fără lumină la capăt,/ Fără rază de speranță./ Toată numai întuneric,/ Ea nu duce la nici un loc,/ Numai la distrugerea celor care merg pe ea”.

Roni CĂCIULARU: Dar, spune-mi cinstit, cu mâna pe inimă, tu nu urăști niciodată.

Liana SAXONE HORODI: Aș vrea. Însă nu pot. Nu te uita că am temperamentul ăsta coleric, vulcanic... Nu urăsc. Iubesc. Și sufăr. Uneori mă supăr, apoi îmi pare rău, caut să mă-mpac...

Roni CĂCIULARU: Ai vrea să vorbim despre afecțiune?

Liana SAXONE HORODI: Mai întâi, ca-ntotdeauna, e bine să ne definim termenii. Și-ți precizez că m-am verificat în Dicționarul explicativ al limbii române. E vorba de „simpatie, prietenie, atașament față de cineva”. Adevărul e că avem nevoie, cu toții, de afecțiune. E o necesitate. Ea ține de suflet. Ne motivează traiul. Ne împinge să mergem mai departe, chiar dacă uneori e greu, sau pare imposibil. Ei bine, dragostea ne face vii. Dar ce este important e că nu avem numai nevoie de afecțiune, ci avem și o imensă nevoie de a dărui afecțiune.

Roni CĂCIULARU: Sigur că absența tatei a influențat cursul firesc al întregii familii...

Liana SAXONE HORODI: N-a fost simplu, nici ușor... Sunt prea multe de spus și nu le spun. Dar, apropo de afecțiune. Am intrat atunci, când tata a fost la închisoare - împlinisem de-acum 19 ani - la o cooperativă care producea artizanat. Erau acolo tot felul de „foști”. Șeful meu, un fost ofițer de carieră, dintr-o familie de antisemiți, îmi făcea la început zile fripte. Apoi, lucrurile s-au schimbat, iar eu luasem Premiul întâi pentru artizanat. Când am primit aprobarea de plecare în Israel - tata era de-acum acasă - șeful meu a venit să-și ia rămas bun și să mă laude: „Liana are măestria să-și facă din dușmani prieteni”. Atunci nu m-am abținut și i-am spus: „Cum ai putut să mă dușmănești? Eram necăjită, avusesem nenorocul să înfrunt viața atât de timpuriu, munceam din greu de dimineața până seara... Când mă întorceam cu autobuzul spre casă, adormeam în picioare, cu capul pe mâna agățată de cureaua de susținere. Și asta, în timp ce perechi tinere se întorceau de la Șosea, bucurându-se normal și frumos

de vârsta lor! Cum ai putut să fii rău și potrivnic?!” S-a scuzat, s-a justificat. In felul său... Eu însă nu l-am urât - ba, mai mult, am continuat să fim prieteni... Da, da! Prieteni, până în ultima lui clipă... Iar în zilele noastre de acum, continuam prietenia cu fiica lui, Victorela Neagoe, o persoană cu reale calități, pe care o-ndrăgim, și eu și Mirel.

Roni CĂCIULARU: Totuși, ai avut și deziluzii...

Liana SAXONE HORODI: Ohoho!!!... Au existat oameni pe care i-am crezut prieteni, poate chiar „cei mai buni prieteni”... Unii m-au dezamăgit. Pe alții, poate că eu i-am îndepărtat. Viața nu-i simplă, dar prietenii adevărați sunt cei care îți arată afecțiunea în momente grele, chiar și atunci când tu greșești...

Acum, spre sfârșitul acestui interviu, după ce am răsfoit texte și am căutat prin ce a mai scris Liana Saxone, după ce i-am „furat” un pic, doar un pic, din intimitatea sa sufletească, îmi dau seama că am greșit, mi-am risipit efortul. Toate răspunsurile, toate vorbele și gândurile și sentimentele Lianeii Saxone Horodi se află concentrate într-o singură Carte. Era suficient dacă aș fi întors, din nou, pagină cu pagină, din albumul cu reproduceri ce poartă numele pictoriței, editat la împlinirea a 50 de ani de creație. Las cititorului îndemnul de a o face. Va fi pe deplin satisfăcut...

A consemnat,

Roni CĂCIULARU
Haifa - Petah Tikva, Israel
iunie 2017